

3. zastavení - Hlavní náměstí (1)

DOMY

Rozhlédněte se po domech, jejichž fasády vymezují plochu náměstí. Jsou různorodé. Liší se svými proporcemi i počtem podlaží. Jsou přehlídkou tvarosloví, detailů a „barev“. Přesto většina z nich nese znaky stavební proměny, kterou město prošlo v období první poloviny 19. století, kdy Sternberk patřil k nejrychleji se rozvíjejícím městům na Moravě. Tehdy se změnil celkový architektonický ráz města. Některé domy mají dodnes typické klasicistní mansardové střechy, působivě řešená průčelí s původními umělecko - řemeslně zpracovanými portály a vraty. Mnoho hodnotných architektonických prvků je skryto v interiérech domů.

Tento zajímavý soubor klasicistních domů je i přes četné ztráty mimořádně bohatý a kvalitní. Určuje slohově jednotný charakter centra města, vyhlášeného za městskou památkovou zónu.

Kdo přestavoval tyto domy, jací byli tehdejší investoři? Byli to bohatí tkalci, kteří v době svého hospodářského blahobytu investovali své úspory především do staveb nových domů, jejich výbavy a zkrášlení. Za jednoduchou fasádou s velkoryse řešeným portálem byl schovaný luxus doby - například kamenné figury schodišť nebo klenební systémy. Domy byly osvětleny vícetabulkovými okny, interiéry obohatily nádherné detaily v obložení dvoukřídlových dveří vysokého řádu. V mnoha domech jsou zachovány dřevěné mříže, prosklené stěny uzavírající schodiště, včetně množství zachovaných kovaných architektonických prvků. O blahobytu vypovídají fragmenty štukové výzdoby a nástěnných maleb.

Fasády domů prošly stavebními změnami. Byly většinou redukovány – mnohdy se zachovaly jen římsy korunní, mnohé naopak byly přizpůsobeny dobovému vkusu empíru a následně historismu.

STAVITELÉ

Kdo byli stavitelé, kteří se na proměně města podíleli? Ze zachovaných plánů a stavebních protokolů, uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci, je zřejmé, že to byli místní stavitelé, zedničtí mistři. Pro jejich tvorbu je typické, s jakým důrazem zohledňovali jednoduchost a účelovost staveb, přičemž výzdobné prvky a architektonické motivy mají téměř charakter sériové výroby. Toto vyplývá jednak z jejich omezených výtvarných schopností a také z nepřilíš vysokých nároků stavebníků s tradicionalistickým cítěním. Často opakovali prvek zaobleného, odsazeného nároží, jejich

stavby bývaly zakryty vysokými mansardovými střechami. Tyto domy jsou pro náměstí charakteristické.

Z poměrně velkého množství dochovaných, z ulice viditelných klasicistních architektonických detailů, vyniká především soubor vstupních portálů. Pro tento řemeslně a výtvarně nejvýpravnější prvek šternberského klasicismu byl nejčastěji užíván standardní klasicistní tvar. Uplatnily se ovšem i portály pravouhlé a také bohatěji utvářené vstupy s edikulami neboli rámováním. Pozdní portály na stavbách ze 40. let 19. století a mladších mají takřka jednotnou podobu s rovným nadpražím a nadřímou vnesenou na konzolách. Velké oblibě se ve Šternberku těšily portály dřevěné, které jsou místním specifikem. Vlastní vrata a dveře s ornamentálně pojednanými výplněmi jsou často svým ztvárněním a výzdobou blízké stylu biedermeieru v oblasti nábytkářství. Nejnáročnějšími prvky většiny portálů jsou mřížky v nadpražních světlících, tvořící skvostná řezbářská dílka s bohatým rejstříkem klasicistních ornamentálních motivů. Na výrobě se podíleli místní řemeslníci a jejich dílny. Žádný z architektonických detailů není signován a účast žádného konkrétního mistra na jejich zhotovení není možno doložit archivně.